

Література

1. Ватрас В. А. Поняття «сім'ї» у сімейному праві України / В. А. Ватрас [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-1/09vvaspu.pdf>.
2. Сімейне право України: підручник / за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Жилінкової. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 264 с.
3. Сімейне право України: підручник / за ред. В. С. Гопанчука. – К. : Істина, 2002. – 304 с.
4. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – №21-22. – Ст.135
5. Лозова Г. О. Законодавче визначення сім'ї та шлюбу/ Г. О. Лозова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.univer.km.ua/visnyk/960.pdf>.

УДК 347.24:347.65/.68(043.2)

Тимошенко В. Ю., Загарук С. М., студентки,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В. М., старший викладач

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СПАДКУВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Розвиток цивільних правовідносин викликає необхідність забезпечити право осіб на спадкування не лише майна, грошових цінностей, а й корпоративних прав, що належали особі за життя. На сьогоднішній день найбільш розповсюдженою формою існування корпоративних юридичних осіб в Україні є товариство з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ). Незважаючи на достатньо тривалий період існування цієї конструкції не лише в світовій практиці, а й у законодавстві України, реальні механізми здійснення, охорони та захисту прав учасників цього виду організацій залишаються поза увагою законодавця. В свою чергу це призводить до безлічі корпоративних конфліктів, про що свідчить стрімко зростаюча кількість судових справ зі спорів між учасниками ТОВ та між учасниками та товариством.

Згідно зі ст. 147 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ) частка у статутному капіталі ТОВ переходить до спадкоємця учасника товариства, якщо статутом товариства не передбачено, що такий перехід допускається лише за згодою інших учасників товариства.

Згідно з положеннями ЦКУ до правонаступника переходять майнові права учасника ТОВ, якщо інше не передбачено статутом. Відповідно до ст. 55 Закону України «Про господарські товариства» в зв'язку зі смертю громадянина – учасника ТОВ у спадкоємців виникає переважне право вступу до цього товариства. Право участі автоматично до правонаступників

не переходить. Проте, їм надається можливість вступу до ТОВ та отримання корпоративних прав. На це необхідно дві умови: бажання спадкоємця вступити до ТОВ та згода товариства прийняти його до своїх учасників. При відмові спадкоємця вступити до ТОВ, або відмові товариства у прийнятті його до складу учасників, останньому видається у грошовій або натуральній формі частка у майні, яка належала учаснику, що помер. Вартість цієї частки визначається на день смерті учасника. Стаття 55 Закону України «Про господарські товариства» встановлює, що згоду на прийняття правонаступника до складу має надавати товариство, яка виражається через просту більшість голосів на загальних зборах. Натомість ч. 5 ст. 147 ЦКУ, у разі наявності необхідності такої згоди на вступ, передбачає її надання іншими учасниками ТОВ, що означає згоду кожного з них, яку останні одностайно виражають на загальних зборах при 100% кворумі.

Законодавством не встановлений строк, протягом якого спадкоємці мають виявити своє бажання вступити у товариство чи відмовитись від вступу до нього. Непоодинокі випадки, коли спадкоємці не виказують свого ставлення щодо участі у товаристві. В такому разі ТОВ не може прийняти рішення про неприйняття спадкоємця, адже відсутня правова підстава відмови (заява про бажання вступити). В свою чергу така невизначеність може призводити до зловживань з боку учасників ТОВ. За доцільне вважається, використавши досвід інших держав, зокрема РФ, закріпити нормативно строк для надання згоди учасниками ТОВ на вступ спадкоємців до товариства, у разі, якщо статутом передбачена необхідність такої згоди. Такий строк міг би становити 30 днів з моменту подання спадкоємцем заяви про намір вступити до ТОВ. В свою чергу слід зазначити в законі і строк для подання заяви спадкоємця про намір вступити до ТОВ в 30 днів з дня отримання свідоцтва про право на спадщину [2, с. 366].

З іншого боку існує фактична неможливість спадкоємців вступити у володіння корпоративними правами протягом шести місяців після відкриття спадщини. Частина 1 ст. 1298 ЦКУ встановлює, що свідоцтво про право на спадщину видається через 6 місяців після її прийняття. Маючи право на спадщину, спадкоємець перші шість місяців не може його реалізувати через відсутність доказів наявності цього права [3, с. 27].

Не врегульованою залишається й ситуація, коли помирає учасник ТОВ, який має частку у статутному капіталі ТОВ, що перевищує сорок відсотків. В такому випадку учасники ТОВ, що залишились, не можуть прийняти рішення про прийняття спадкоємця до складу учасників товариства та про внесення змін до установчих документів, оскільки відсутній кворум на загальних зборах. Рішення цієї проблеми пропонується в листі Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва «Стосовно

визначення кворуму загальних зборів засновників» від 19.12.2002 № 4-42-344/6786, де зазначено, що у вищенаведеному випадку кворум необхідно визначати без урахування частки, на яку відкрилася спадщина. Остання вважається такою, що у зборах приймати участі не має права. Але лист згідно ЦКУ не є актом цивільного законодавства та носить рекомендаційний характер. Доцільним вважається закріплення зазначених положень на рівні закону «Про господарські товариства» [4, с. 46].

Стаття 1285 ЦКУ передбачає управління спадщиною у разі, якщо у ній міститься майно, яке вимагає управління. Втім, законодавство не розкриває цієї конструкції: не зрозумілі наслідки неукладення такого договору, чітко не окреслені ситуації, коли управління майном є обов'язковим. Вважається за доцільне доповнення згаданої статті положеннями щодо обов'язку нотаріуса управляти спадщиною, коли у складі спадщини наявне майно, що вимагає управління, а саме підприємство (як цілісний майновий комплекс), частка у статутному капіталі господарського товариства (наприклад – ТОВ), пай та інше [2, с. 367].

Крім того, необхідним вважається формування стабільного підходу до підстав та випадків поділу корпоративних прав при правонаступництві. Цей перелік має бути виключним, адже значне удрібнення часток у статутному капіталі завдаватиме значної шкоди процесу управління товариством. Серед цих підстав слід закріпити випадки, у разі, якщо: 1) такий поділ з визначенням частки кожного зі спадкоємців передбачений у заповіті; 2) всього іншого майна зі спадкової маси буде недостатньо для забезпечення рівності часток правонаступників; 3) спадкоємці не можуть домовитись про порядок розподілу спадщини; 4) кожен з правонаступників бажає отримати частину корпоративних прав та самостійно їх здійснювати, а заповіт або відсутній, або не регулює чітко вказане питання.

Відсутність ефективних гарантій захищеності прав учасників корпоративних підприємства виступає значним гальмом розвитку інвестиційних процесів в українському бізнесі. Необхідною вважається зміна самого підходу до корпоративних прав, закріплення дієвих механізмів їх реалізації.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003.- № 40-44. – Ст. 356.
2. Єсауленко Н. В. Проблеми спадкування частки у статутному капіталі ТОВ / Н. В. Єсауленко // Юридичні і політичні науки. Держава і право. – 2006. – Вип. 35. – С. 363-369.

3. Голодницький Э. Д. Как получить компанию в наследство. Проблемы наследования корпоративных прав на Украине / Э. Д. Голодницький // Юридическая практика. – 2005. – № 19(385). – С. 24-35.

4. Макаренко А. Как наследовать корпоративные права / А. Макаренко // Юридическая практика. – 2006. – № 9 (427). – С. 42-50.

УДК 347.4(477)(043.2)

Терещенко А. А., студент,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В. М., старший викладач

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Як відомо, предметом цивільного права є особисті немайнові та майнові відносини, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. В свою чергу, майнові відносини регулюються двома інститутами цивільного права: речове право та зобов'язальне право. Останнє регулює відносини, що складаються у зв'язку з передачею майна, наданням послуг, виконанням робіт, заподіянням шкоди або безпідставним придбанням майна.

На сьогоднішній день зобов'язальне право – це не лише сукупність цивільно-правових норм, які характеризують його як статистику, а й реально врегульовані відносини, тобто правовідносини, що склалися між юридично рівними суб'єктами, які мають права та/або обов'язки з приводу окремо визначеного об'єкту (об'єктів), що в своїй сукупності становить підсистему або підгалузь цивільного права. Самі правовідносини характеризують зобов'язальне право як динамічний процес [1].

Зобов'язальне право в своїй сукупності цивільно-правових інститутів має глибоке коріння, що свідчить про розвиток, який пов'язаний із інтересами, потребами і динамікою суспільного життя. Цивільний кодекс України закріпив низку нових цивільно-правових інститутів, що обумовлюються розвитком самого зобов'язального права, яке давно вийшло за межі національного права, а тому постає необхідність дослідження основ механізму регулювання як договірних, так і позадоговірних інститутів.

Актуальність визначається тим, що переважна більшість диспозитивних правовідносин – це цивільно-правові зобов'язання. Майже кожна людина кожний день стає суб'єктом зобов'язання. Починаючи від сплати за проїзд в громадському транспорті (в метро, автобусі тощо), закінчуючи підписанням контрактів між юридичними особами, як приклад договірних відносин, або відшкодуванням шкоди, як приклад недоговірних відносин.